

skrevne karakter - uden dog at være strafskyldig efter straffelovens § 134 a eller andre bestemmelser - og har vedkommende ikke bortfjernet sig trods anledning hertil, vil der dog formentlig ofte være grundlag for at nægte erstatning på grund af egen skyld under henvisning til, at den pågældende har udvist en adfærd, der må påregnes at medføre risiko for sigtelse og anholdelse.

For så vidt angår visitation kan der endvidere henvises til retsplejelovens § 792 d, stk. 4. Efter denne bestemmelse kan politiet under efterforskning på gerningsstedet foretage visitation af tøjet med henblik på at finde våben hos alle personer, der træffes på stedet, i umiddelbar tilknytning til udøvelsen af en alvorlig voldsforbrydelse eller fremsættelse af trussel herom samt i andre efterforskningssituationer, hvor der er begrundet mistanke om, at nogen tilstedeværende på sin person skjuler våben.

3.3. *Gældende bestemmelser om politiets håndhævelse af ro og orden uden for strafferetsplejen*

Grundlovens § 79 og 80 er sålydende:

»§ 79. Borgerne har ret til uden forudgående tilladelse at samle sig ubevæbnede. Offentlige forsamlinger har politiet ret til at overvære. Forsamlinger under åben himmel kan forbydes, når der af dem kan berygtes fare for den offentlige fred.

§ 80. Ved opløb må den væbnede magt, når den ikke angribes, kun skride ind, efter at mængden tre gange i kongens og lovens navn forgæves er opfordret til at skilles.«

Grundlovens § 79 beskytter retten til at forsamle sig fredeligt. Sammenhængen mellem § 79 om forsamlingsfriheden og § 80 om opløb viser, at ikke enhver menneskemængde har karakter af en forsamling i grundlovens forstand. Ved en forsamling forstås i almindelighed den samtidige tilstedeværelse af en flerhed af mennesker i et fælles øjemed (befordre en meningstilkendegivelse) og under en vis ledelse. Mister en oprindelig fredelig - og dermed lovlig - forsamling sin ledelse eller selvkontrol, f.eks. fordi den går i opløsning på grund af uroligheder, betragtes den herefter ikke længere som en forsamling, men som et opløb.

En forsamling nyder ikke en absolut beskyttelse. Dette fremgår allerede af selve bestemmelsens ordlyd, idet det i § 79, 3. pkt., er fastsat, at forsamlinger under åben himmel kan forbydes, når der af dem kan berygtes fare for den offentlige fred.

Bestemmelsen giver ikke kun adgang til at nedlægge et forudgående forbud. Den giver også hjemmel til, at forsamlinger under afholdelse kan forlanges hævet

(opløst), såfremt betingelserne herfor i øvrigt er opfyldt.

Betingelserne for at nedlægge et sådant grundlovshjemlet forbud er, at der af forsamlingen kan berygtes fare for den offentlige fred. Rækkevidden af dette kriterium kan give anledning til nogen tvivl, men det antages, at bestemmelsen kun giver hjemmel for et forbud, når almene interesser af en vis betydning (»den offentlige fred«) er truet, og at risikoen er nogenlunde nærliggende. Der skal med andre ord foreligge en konkret fare for uroligheder af en vis kvalificeret karakter. Risiko for forstyrrelse af den offentlige orden (støj, råben, uanstændig adfærd mv.) er ikke tilstrækkeligt. På den anden side vil en nærliggende risiko for, at en forsamling udvikler sig til et opløb med voldshandlinger og hærværk, kunne begrunde et forbud mod eller en opløsning af forsamlingen.

Hvis en på forhånd forbudt forsamling alligevel holder møde, eller hvis en forsamling under afholdelse opløses af politiet og ikke straks forføj sig i god ro og orden, betragtes den som et opløb, selv om situationen ikke har udviklet sig til uroligheder.

Den nærmere regulering af politiets adgang til at opløse opløb findes i *politilovgivningen* (lov af 11. februar 1863 angående omordning af Københavns Politii mv., og lov nr. 21 af 4. februar 1871 indeholdende bestemmelser om politiet uden for København). Efter 1863-lovens § 12 og 1871-lovens § 10 kan politiet opløse opløb *med magt*, når mængden tre gange i kongens (dronningens) og lovens navn forgæves er opfordret til at adskilles. Disse bestemmelser kræver således opløsningsformularen anvendt, forinden et opløb kan opløses med magt. På dette punkt går politilovene lidt længere med hensyn til pligten til at anvende opløsningsformularen end grundlovens § 80, idet grundloven kun forpligter hertil i tilfælde af opløsning af et opløb med *væbnet* magt.

Er der tale om opløb, vil deltagerne heri kunne straffes efter politivedtægten § 7 eller - hvis opløsningsformularen har været anvendt - efter straffelovens § 134, jf. ovenfor.

Efter *retsplejelovens § 108* (den såkaldte generalfuldmagt) påhviler det politiet at opretholde sikkerhed, fred og orden og påse overholdelsen af love og vedtægter samt at foretage det fornødne til forhindring, efterforskning og forfølgning af forbrydelser.

Det har været diskuteret i den retsvidenskabelige litteratur, om retsplejelovens § 108 kan antages at indeholde en selvstændig hjemmel for politiet til at foretage indgreb i borgernes frihed og ejendom, eller om hjemmelen i stedet skal søges i nødretsgrundsætninger, administrativ praksis eller retssædvaner, jf. f.eks.